

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1113045/1

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב אליעזר איגרא, הרב שלמה שפירא, הרב ציון לוז'אילוז

המערערת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד עמנואל שרעבי)

נגד

המשיב: פלוני (ע"י ב"כ טו"ר חנניה צפר)

הנדון: הטוענת לעילות גירושין המביאות גם למאיסות – דין הכתובה ונטל הראיה

פסק דין

בפנינו ערעור על החלטת בית הדין מיום י"ח בטבת התשע"ז (16.1.2017) שלפיה הבעל (המשיב) פטור מלשלם את הכתובה לאישה (המערערת).

הטיעון המרכזי בערעור הוא שלאור האלימות המילולית הקשה שאותה חוותה האישה (לטענתה), אין סיבה לפטור את הבעל מלשלם את מלוא כתובתה, גם אם היא שיזמה את הגירושין ושתובעת אותם. לטענת המערערת בית הדין קמא מנע ממנה את האפשרות להוכיח באמצעות השמעת הקלטות את הרמה הקיצונית של האלימות המילולית.

המשיב מכחיש את האמור, ולטענתו גם אם 'מעד' 'פה ושם' באמירות לא ראויות, אין בכך כדי לחייבו בכתובה, כאשר הוא עדיין מעוניין בהשכנת שלום בביתו. לטענת המשיב, ההקלטות שבפי המערערת ערוכות ומזויפות ואי אפשר להתבסס עליהם כהוכחות, ולכן נמנע בית הדין מלהיזקק להם.

זהו תורף הערעור שבפנינו.

החלטה

לאחר שמיעת הצדדים ובאי כוחם ולאחר העיון בנימוקי פסק הדין ובפרוטוקולי הדיון, ומאחר ולפי המונח בפנינו לא התקיים דיון הוכחות משמעותי בטענות האישה, ובכלל זה סביב שמיעת ההקלטות, יש לקבל את הערעור באופן חלקי, ולהורות לבית הדין האזורי לקיים דיון הוכחות מלא שלאחריו ישוב וידון בשאלת חיובו של הבעל בכתובה, וככל שיבואר להלן.

נימוקים

להחלטה נשואת הערעור צורפו נימוקים.

נימוקי פסק הדין כולם מתייחסים לאישה מורדת הטוענת 'מאיס עליי' ותובעת את כתובתה – אם הפסידה כתובתה ללא התראות. מסקנת בית הדין היא שמאחר שלדעת מרן בעל השולחן

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ערוך הפסידה כתובתה, ומאחר שהצדדים שייכים לעדות המזרח שקבלו פסקי מרן, יש לפטור את הבעל מתשלום הכתובה.

עילות גירושין העומדות בפני עצמן ומביאות גם למאיסות אינן טענת מאיסות גרידתא ואינן מביאות להפסד הכתובה

לדעתנו, העיקר חסר מן הספר. בתיק זה לא מדובר בטענת 'מאיס עליי' גרידתא. עיקר הטענה שבפי המערערת היא: "אינני יכולה לדור עם נחש בכפיפה – עם מי שמקלל אותי ללא הרף, ועם מי שמאיים עליי ברצח" (והכול לדבריה, כפי שמופיע בפרוטוקול הדיון). המאיסות שהוזכרה בלשונה של המערערת איננה זהה כלל וכלל ל'מאיס עליי' המופיע במקורות, ואינה אלא ביטוי מושאל משפת הטענות והמענות המשפטיים המצויה בתביעות גירושין. הטענה המרכזית של המערערת בתביעת הגירושין היא שיש לה עילת גירושין שיש בה כדי לחייב את הבעל בסידור גט. לא המאיסות היא עילת הגירושין אלא התנהגותו של הבעל כלפיה בחיי הנישואין. המאיסות – ייתכן שהיא תוצאת העילות שמציגה המערערת אבל לא העילה עצמה לתביעת הגירושין.

בית הדין בנימוקיו, בפתח דבריו, מצטט את הודאתו של המשיב באלימות מילולית סביב דיון שהתנהל בבית המשפט לענייני משפחה. וכך כותב בית הדין:

"בנדון שלפנינו האישה טוענת שמאסה בבעל בגלל התנהגותו כלפיה, שכללה לדבריה אלימות – מילולית בעיקר – קללות ואיומים. מעיון בפרוטוקול הדיון בבית המשפט עולה כי הבעל הכחיש אמנם שהייתה אלימות פיזית, אך לא הכחיש שהייתה אלימות מילולית."

לכן, לא ברור לנו דילוגו של בית הדין בהמשך דבריו: "יוצא אם כן שהאישה טוענת על בעלה טענת מאיס עלי, ותובעת גירושין ומנגד הבעל תובע שלום בית."

מכאן ואילך, בהמשך פסק הדין דן בית הדין בשאלה יחידה והיא: האם מי שטוענת 'מאיס עליי' הפסידה כתובתה? ובית הדין מביא דברי הגר"ע יוסף זצ"ל בשו"ת יביע אומר שנכתבו בבקאות מופלאה. אבל, כאמור, אין בזה כדי להתייחס לטיעוניה המרכזיים של המערערת, שאלימותו של הבעל היא שהובילה לגירושין ולכך שאינם יכולים לחיות ביחד כזוג נשוי, ולכן, לדבריה, אין סיבה שתפסיד את כתובתה.

דילוג זה לדיון בטענת 'מאיס עליי' יכול להיות מוסבר בכך, שלא ניתנה לאישה המערערת את האפשרות להוכיח עד כמה האלימות המילולית הייתה קיצונית – אף שכך נטען מפורשות בפרוטוקול הדיון כמה פעמים – ולכן התרשם בית הדין שלפניו רק טענת מאיסות של המערערת במשיב, כשהמשיב מצד שני טוען לשלום בית, ולא מעבר לזה.

אולם כאמור, לדעתנו עיקר הטיעון שבפי המערערת הוא עילת הגירושין המדגישה את התנהגותו של הבעל, שאינה מאפשרת חיי נישואין תקינים – מציאות של "אין אדם חיי עם נחש בכפיפה אחת", ולא מאיסותו. טיעון זה לא זכה למענה כלל – לא בהחלטת בית הדין ולא בנימוקי פסק הדין הנ"ל.

ואף גם זאת נוכל לומר, לפום ריהטא, שאילו דברי האישה היו מוכחים ללא ספק, ייתכן שהיה ניתן לחייב את הבעל בסידור גט ואף לשלם לה את מלוא כתובתה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

במסגרת הדין בערעור שהתקיים בפנינו, איננו יכולים לנקוט עמדה בשאלת אמינות טענותיה של המערערת אל מול הכחשותיו של המשיב, אבל נוכל לומר שלא ניתנה אפשרות למערערת להוכיח את טענותיה, ולכאורה, יש התעלמות מטענות אלה אף בנימוקי פסק הדין.

תביעת גירושין של אישה מקימה לבעל טענת פטור מן הכתובה אך אינה מבטלת את חזקת החיוב ואינה מטילה את מלוא נטל הראיה על האישה

אגב אורחא נימא מילתא בעניין עקרוני שיש לו השלכה גם להמשך ההליך בתיק שבפנינו, ולנסיבות דומות:

אמנם כאשר אישה תובעת גירושין בלי עילות המצדיקות את הגירושין, אין היא זכאית לכתובה, כיוון שהגירושין "יצאו ממנה". אך מכל מקום, אין זה אומר שעצם תביעת הגירושין על ידי האישה מבטלת את חזקת החיוב של הבעל בכתובה עד כדי הטלת חובת הראיה באופן מוחלט על האישה, ועד שמבלעדי ראיה ברורה – הפסידה את כתובתה.

תביעת האישה לגירושין אינה מבטלת את החיוב בכתובה אלא מאפשרת לבעל לטעון לפטור אותו מכתובה, לאור העובדה שהגירושין יוצאים ממנה. לכן במקרה שהאישה טענה לעילת גירושין המצדיקה את חיוב הבעל בגירושין ובתשלום כתובתה, אבל האישה לא הצליחה להוכיח את טענתה, בהוכחה שהיא מעבר לכל ספק, בשל העדר יכולת להוכיח אותה, ייתכן לומר שהחיוב בכתובה בעינו עומד ככל שבית הדין מתרשם שיש ממש בטענותיה.

הגינם של דברים הוא בכך שחיובו של הבעל בכתובה הוא ודאי וללא עוררין מרגע הנישואין. הוא איננו מותנה בשאלה מי יתבע את הגירושין, ולכן הוא אינו מתבטל עם עצם תביעת הגירושין של האישה אלא דבכהאי גוונא יש לבעל טענת פטור של "אדעתא למשקל ומיפק לא יהיב לה". זוהי טענת לפטור מחיוב אבל לא ביטולו של החיוב.

לכל הפחות ייתכן שבכהאי גוונא נחיל את כללו של הרא"ש (בתשובה כלל קז סימן ו) שנפסק להלכה בשולחן ערוך (חושן משפט סימן יב סעיף ה), שבמקום שהעובדות לא ניתנות לברור יש לבית הדין להטיל פשרה, גם במקום שמוציאין ממון על סמך כלל זה.

בנדון דידן ודומיו, שבהם האישה היא זו שתובעת גירושין בעילות המצדיקות את חיובו של הבעל בכתובה אבל אינה מצליחה להוכיח אותן מעל כל ספק, בשל חוסר יכולת אובייקטיבית להוכיחן (וכגון בדברים שנעשים בחדרי חדרים, וכדוגמת קללות ואיומים קשים בינו לבניה, תחת תריסים מוגפים), יש לכאורה להטיל פשרה בחיוב הכתובה.

כמובן, כל האמור הוא בתנאי שבית הדין מתרשם שיש ממש בטענותיה של האישה ואין בהן הפרחת טענות בעלמא, שלא רק שלא תצדיק חיוב כתובה אלא ייתכן שאף תחייב בהוצאות משפט וקנסות על ניהול הליך סרק.

מסקנה ומתן הוראות

לאור כל האמור, איננו רואים מנוס מלקבל את הערעור ולהשיב את התיק לבית הדין האזורי שיאפשר למערערת להביא את הוכחותיה לטענותיה (בכפוף למידת היכולת להוכיח דברים מעין אלו), ולשמוע את הקלטת שמבקשת המערערת להשמיע, ובהתאם לזה להכריע בשאלת חיובו של המשיב בכתובה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

נשוב ונדגיש שאיננו נוקטים עמדה בשאלת חיוב הכתובה בנדון דידן אלא בצורך להתייחס לטיעוניה המרכזיים של המערערת.

אולם מאחר שההרכב המקורי הביע את עמדתו בשאלת החיוב בכתובה, לדעתנו נכון יהיה להעביר את התיק להרכב אחר.

אשר על כן, בית הדין פונה לראב"ד פתח תקווה הרה"ג בנימין אטיאס שליט"א להעביר את התיק להרכב אחר, לפי שיקול דעתו, שידון בתביעות שבתיק בהתאם לאמור. אין צו להוצאות.

פסק הדין מותר בפרסום לאחר השמטת פרטים מזהים.

ניתן ביום י"א במרחשוון התשע"ח (31.10.2017).

הרב ציון לוז־אילוז

הרב שלמה שפירא

הרב אליעזר איגרא